

Svoboda projevu

Povinnost poskytovat informace

IV. ÚS 23/05

Nelze považovat za rozumné (legitimní) zveřejnění difamační informace o jiné osobě působící ve veřejném životě, pokud (1) se neprokáže, že existovaly rozumné důvody pro spoléhání se na pravdivost difamační informace, dále (2) pokud se neprokáže, že byly podniknuty dostupné kroky k ověření pravdivosti takové informace, a to v míře a intenzitě, v níž bylo ověření informace přístupné a definitivní a (3) pokud ten, kdo difamační informaci zveřejnil, měl důvod nevěřit, že tato informace je pravdivá. Zveřejněním takové informace nelze považovat za legitimní či rozumné i tehdy, pokud si šířitel takové informace neověří její pravdivost dotazem u osoby, již se informační údaj týká a nezveřejní její stanovisko, s výjimkou nemožnosti takového postupu, a nebo tam, kde tento postup zjevně nebyl nutný (Lange v. Australian Corporation, 1997, citováno v kauze Reynolds Lds. - viz. shora). Důležité pro posouzení legitimacy zveřejnění informace je zkoumání motivu. Legimititu nelze dovodit pokud bylo zveřejnění dominantně motivováno touhou poškodit osobu, k níž se informace váže, a pokud šířitel sám informaci nevěřil a nebo pokud ji poskytl bezohledně a hrubě nedbale bez toho, aby si ověřil, zda informace je pravdivá či nikoliv.

Pokud jde o základní právo na čest, uplatňuje se toto právo ve více sférách. Jedná se o soukromou sféru, sféru společenskou, občanskou a profesionální, přičemž poslední tři lze označit za sociální sféru.

V první sféře jde vlastně o ochranu soukromí, v jehož rámci se nepochybně uplatňuje i právo na čest. Zásadně je však věcí každého, co a v jakém rozsahu z této sféry uvolní jako informaci pro okolní svět. Jinými slovy, v tomto segmentu zpravidla platí naprosté informační sebeurčení.

Sféra sociální, občanská a profesionální reflektují sociální povahu základních práv, resp. odrážejí fakt, že jednotlivec žije ve společenství a vstupuje s ostatními jeho členy do komunikace, přičemž skrze své chování, ba dokonce skrze své samotné bytí, ovlivňuje ostatní členy společenství. V této druhé sféře již neplatí naprosté informační sebeurčení, jinými slovy do této sféry lze za určitých podmínek vstupovat, neboť se v ní mohou vyskytovat fakta, která mohou být předmětem oprávněného veřejného zájmu. Sociální sféry tak mohou být narušeny proporcionálními zásahy veřejné moci za účelem ochrany zájmů společenství.

Vnější okraj sociální sféry jednotlivce tvoří tzv. veřejná sféra. Jedná se o ten segment lidského života, který může vnímat a nebo brát na vědomí každý (Löffler/Rickler, Handbuch des Presserechts, 4. vyd., 2000, 42. kap., pozn. č. 7). V této sféře neexistují prakticky žádná omezení pro šíření pravdivých faktů z ní (Soehring, Presserecht, 3. vyd, 2000, pozn. č. 19.40). Je zřejmé, že tato sféra lidského života se zcela kryje s profesionální sférou osob působících ve veřejném životě.

Ústavní soud

České republiky rozhodl dne 17. července 2007 v senátu ve věci ústavní stížnosti JUDr. Š. W., zastoupené JUDr. J. G., advokátkou, směřující proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 9. 2004, č. j. 1 Co 85/2003-291, takto:

I. Rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 9. 2004, č. j. 1 Co 85/2003-291, bylo porušeno základní právo stěžovatelky, garantované čl. 17 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Proto se tento rozsudek ruší.

Odůvodnění :

I.

1. Ústavní stížností předanou poštovní přepravě dne 12. 1. 2005 se stěžovatelka domáhala zrušení rozsudku Vrchního soudu v Praze, který ve věci sporu o ochranu osobnosti uložil žalované České televizi povinnost omluvit se žalobkyni JUDr. S. P. Stěžovatelka, která měla v tomto řízení postavení vedlejší účastnice na straně žalované, tvrdila, že napadeným rozhodnutím byla porušena její základní práva na svobodu projevu a na šíření informací, jež jsou zakotvena v čl. 17 odst. 1 až 5 Listiny základních práv a svobod (dále „Listina“). Porušeno mělo být i právo na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny), jakož i čl. 37 odst. 3 Listiny garantující rovnost účastníků řízení a čl. 38 odst. 2 garantující právo na projednání věci bez zbytečných průtahů a právo na projednání věci za své přítomnosti.

2. Ústavní stížnost byla podána včas (§ 72 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon o Ústavním soudu“). Ústavní soud musel dále posoudit, zda jde o stížnost přípustnou. Podle judikatury Nejvyššího soudu ČR není vedlejší účastník civilního řízení oprávněn podat dovolání (srov. např. usnesení ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003 in Soudní rozhledy č. 12/2003 nebo Soubor rozhodnutí NS ČR, č. 25/2004). Přitom z dosud nepublikovaného usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2004, sp. zn. III. ÚS 390/04 současně vyplývá, že podáním ústavní stížnosti až po rozhodnutí dovolacího soudu se vedlejší účastníci vystavují riziku jejího odmítnutí pro opožděnost. Ústavní stížnost musela být posouzena jako přípustná (viz i níže bod 9).

3. Tvrzení stěžovatelky o porušení čl. 17 Listiny spočívá v tom, že cílem její reportáže, nebylo poškodit justici jako celek, ale sdělit ověřené informace a myšlenky veřejného zájmu, a tlakem veřejného mínění přimět příslušný nezávislý orgán k přezkoumání skutečnosti, zda žalobkyně JUDr. P. tím, jak před listopadem 1989 řídila předmětné politické kauzy, nesnižuje důvěru v justici. Cílem bylo i vyvolání veřejné diskuse, zda žalobkyně nebyla po roce 1989 rehabilitována jenom proto, že příslušný orgán neměl o jejím působení v předlistopadové justici dostatečné informace, kdy navíc vycházel z jejího nepravdivého tvrzení, že po roce 1970 z politických důvodů musela ze soudnictví odejít. Osoba soudce je osobou veřejného zájmu, u níž jsou některá osobnostní práva omezena a při střetu s oprávněným zájmem na veřejné informace ustupují do pozadí. Reportáž vycházela z veřejných listin a nedotkla se žádné ze soukromých či intimních sfér žalobkyně, ale byla výhradně zaměřena na skutečnosti jejího profesního života. Dvě rozhodnutí, na nichž se podílela žalobkyně, zrušil po roce 1989 Nejvyšší soud, protože byl při jejich vydání porušen zákon (v neprospěch Jazzové sekce a ve prospěch příslušníka StB K.). Tvrzení, že žalobkyně patřila do skupiny soudců vybrané k souzení politických procesů, se snažila stěžovatelka ověřit v rejstříku spisů Městského soudu v Praze, což jí jeho předseda neumožnil. Tyto údaje si nevyžádal ani Krajský soud v Praze, ačkoli to stěžovatelka navrhovala. Přitom krajský soud nejprve žalobu zamítl, protože dospěl

k závěru, že reportáž v podstatě odpovídá skutečnosti - příslušný senát byl jediným senátem, které takové věci rozhodoval. Toto skutkové zjištění Vrchní soud v Praze bez doplnění dokazování změnil a irrelevantně dodal, že žalobkyně nikdy nebyla členkou trestního senátu, který na městském soudu rozhodoval v prvním stupni.

4. Porušení čl. 36 odst. 1 Listiny stěžovatelka odvíjela od nevyvrácení pochybností o podjatosti soudců krajského a vrchního soudu. Věc měl rozhodovat některý mimopražský soud, protože žalobkyně působící v pražské justici od konce 50. let má na tyto soudce řadu osobních a profesních vazeb. Na vrchním soudě působí její blízký přítel (podílel se na kárném řízení proti stěžovatelce), jakož i další dva soudci vystupující jako svědci, z nichž jeden je předsedou Vrchního soudu v Praze a podílel se na jedné z kauz, které jsou předmětem sporu. Ze systému fungování justice navíc vyplývá, že soudci vrchního soudu jsou na předsedovi karierně závislí. Námitkám podjatosti však nevyhověl ani Nejvyšší soud ČR (usnesení ze dne 22. 1. 2004 sp. zn. 26 Nd 211/2003 in <http://www.nsoud.cz/rozhod.php>).

5. Porušení rovnosti účastníků řízení (článku 37 odst. 3 Listiny) spatřovala stěžovatelka v nerovném přístupu k vypořádávání námitek. Vrchní soud se reportáží nezabýval ve všech souvislostech, nýbrž jen z hlediska petitu, který žalované výroky zcela vytrhl z kontextu celé reportáže, čímž došlo k posunutí jejího smyslu. V rozporu s objektivní povahou řízení o ochraně osobnosti se soud nezabýval politickými postoji žalobkyně (nyní vedlejší účastnice) a nevyhodnotil jí se týkající a k důkazu provedený kárný spis, a to přestože předmětem sporu byla osobnost žalobkyně. Bez odůvodnění nebyl rovněž proveden důkaz rejstříky soudních spisů u případů, na kterých se žalobkyně podílela v letech 1970 až 1989. Porušení práva na projednání věci bez průtahů a v přítomnosti dotčené osoby (čl. 38 odst. 2 Listiny) odvíjela stěžovatelka jednak od celkové délky řízení a dále doložením vadného postupu při doručování předvolání k jednání vrchního soudu, v důsledku něhož nemohla klást otázky klíčovému svědku žaloby, předsedovi Vrchního soudu v Praze. Ze všech těchto důvodů stěžovatelka navrhla zrušení napadeného výroku.

6. K výzvě se k ústavní stížnosti vyjádřil Krajský soud v Praze, prostřednictvím předsedkyně senátu JUDr. N. K., která odmítla námitku vyloučení z projednávání věci, neboť žalobkyni před zahájením řízení neznala, nikdy nebyla soudkyní obvodu Městského soudu v Praze a neprojevovala nikdy jakoukoli podjatost. S procesními námitkami se krajský soud v průběhu řízení vyrovnal a jejich opakované vznášení nepovažuje ani za adekvátní, ani za souladné s právními předpisy. Vyjádřil se rovněž Vrchní soud v Praze, prostřednictvím předsedkyně senátu JUDr. Z. F., která poukazem na opakovanost stížnostních námitek odkázala na odůvodnění napadeného rozsudku a upozornila (ve shodě s tímto odůvodněním), že Česká televize v mimosoudním jednání nabídla žalobkyni úhradu nákladů spojených se sporem a omluvu osobním dopisem ČT.

7. K vyjádření byly vyzvány i JUDr. S. P. a Česká televize, jež měly v řízení o ústavní stížnosti postavení vedlejších účastnic. Česká televize se svého postavení vzdala.

8. JUDr. S. P. ve vyjádření vyjádřila přesvědčení, že čl. 17 Listiny porušen nebyl, neboť uplatňování svobody projevu nesmí být v rozporu s právy občanů. Listina nechrání svobodu informací nepravdivých, zkreslujících či neoprávněně zasahujících do individuální integrity a poškozujících něčí osobní čest a důstojnou existenci. Reportáž obsahovala nepravdivé informace (zařazení do skupinky soudců určených pro politické procesy, jichž se měla justice v rámci očisty zbavit; souzení v rozporu s platným právem), což společně s představením JUDr. P. jako neschopné, resp. všehoschopné soudkyně, jež se dopouštěla

zvláště, této způsobily stres a hluboce se dotkly její občanské cti a důstojnosti, neboť soudila na trestním úseku desítky let a stále školí soudce. JUDr. P. byla členkou „zevšeobecňovacího senátu“, který v odvolacím řízení, kromě hospodářských trestných činů rozhodoval např. i o trestných činech dle ust. § 100, § 102 a § 104 tr. zák. [poznámka: jde o trestné činy pobuřování, hanobení republiky a jejího představitele a hanobení státu světové socialistické soustavy a jeho představitele, jež byly součástí hlavy I. zvláštní části tr. zák.]. JUDr. P. podle svého názoru nemohla být členkou skupinky soudců určených k souzení politických procesů, neboť trestné činy, které by se daly kvalifikovat jako trestné činy politického charakteru, byly Městským soudem v Praze souzeny pouze v I. stupni, dle ust. § 17 tehdy platného tr.ř. [šlo o trestné činy s dolní hranicí trestu odnětí svobody pět let nebo s možností uložení trestu smrti a trestné činy teroru, záškodnictví, sabotáže, podvracení republiky a poškozování státu světové socialistické soustavy a o trestných činech podle zákona na ochranu míru]. Svědci, tj. soudci JUDr. S. a JUDr. J. byli členy stejného senátu a dostatečně se vyjádřili o jejich odborných znalostech a vyloučili, že by rozhodovala v rozporu s tehdy platným právním řádem. Šlo ostatně o rozhodnutí senátní. Věc „Jazzová sekce“ byla rovněž věcí hospodářského charakteru, byť měla politický podtext. O roli JUDr. P. vypovídal i JUDr. S. Podle JUDr. P. je nezávislost a nestrannost soudu mimo pochybnost, neboť i samotná délka procesu svědčí o tom, že nebyla zvýhodněna. JUDr. P. upozornila, že omluva již byla odvysílána a závěrem uvedla, že z údajů, jichž se dovolává stěžovatelka, vyplývá, že skutečným důvodem zpracování hrubě znevažující a osočující reportáže byl fakt, že předsedala kárnému senátu, který rozhodl o odvolání stěžovatelky z funkce soudkyně. Tehdy stěžovatelka pojala k JUDr. P. nechuť a pořad byl odplatou.

II.

9. Ústavní soud předtím, než přistoupil ke shromáždění podkladů pro případné meritorní rozhodování posoudil, zda ústavní stížnost splňuje všechny formální náležitosti. Zejména vážil, zda není namístě odmítnout proto, že by mohl být podán osobou zjevně neoprávněnou, anebo že by mohlo jít o návrh nepřipustný (§ 43 odst. 1 písm. c), e) zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, v platném znění). Dospěl však k negativnímu závěru, a to z následujících důvodů. Stěžovatelka se ústavní stížností domáhá ochrany svého základního práva na svobodný projev, které jí garantuje čl. 17 odst. 1 Listiny. Dle čl. 4 Ústavy ČR jsou základní práva pod ochranou soudní moci. Ochranu jim jsou povinny poskytovat především obecné soudy. Stěžovatelka měla v řízení před obecnými soudy procesní postavení vedlejší účastnice vystupující na straně žalované. To znamená, že při standardním výkladu procesního předpisu (o. s. ř.) obecnými soudy, byly její procesní úkony, co do rozsahu uplatňovaných práv zásadně omezeny uplatněním práv účastníka, na jehož straně stěžovatelka vystupovala. Je zřejmé, že standardní výklad o. s. ř. se jeví jako nedostatečný v případě, kdy je ve hře základní právo, jehož nositelem je sám vedlejší účastník. Za této situace však Ústavní soud musel učinit závěr, že stěžovatelka je osobou oprávněnou podat ústavní stížnost na ochranu jejího základního práva na svobodu projevu, stejně jako bylo třeba učinit závěr o tom, že ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatelka při standardním výkladu o. s. ř. nedisponovala samostatným právem podat dovolání proti rozsudku odvolacího soudu v rozsahu, který by mohla sama vymezit. Jinými slovy - stěžovatelka neměla k dispozici jiný procesní prostředek k ochraně svého základního práva na svobodný projev než ústavní stížnost a v takové situaci bylo třeba uzavřít, že je osobou oprávněnou, která podává přípustný návrh (viz i bod 2).

III.

10. Ústavní soud si vyžádal spis Krajského soudu v Praze, sp. zn. 36 C 28/99, z něhož zjistil následující skutečnosti.

11. Rozsudkem ze dne 23. 9. 2002 sp. zn. 36 C 20/99 krajský soud vyhověl žalobě soudkyně JUDr. S. P., a uložil ČT povinnost omluvit se přečtením prohlášení: „Tvrzení uváděná v publicistickém pořadu Nadoraz ve dnech 16. 11. 1998 a 17. 11. 1998 v reportáži 'Soudkyně', kterými je [takto] JUDr. S. P., soudkyně Městského soudu v Praze, byla hodnocena jako soudkyně, které se justice v rámci očisty měla zbavit, neboť soudila v rozporu s platným zákonem, se nezakládají na pravdě a byla záměrně zkreslena a vytržena z kontextu“, a to dva dny po sobě v hlavní zpravodajské relaci. Soud zamítl návrh na zaplacení náhrady za nemajetkovou újmu ve výši 800.000,- Kč s 20% úrokem z prodlení a zamítl i návrh označit za nepravdivé konstatování, že žalobkyně: „byla před listopadem 1989 zařazena do úzké skupinky soudců určených k souzení politických procesů“. Věci totiž byly přidělovány podle rozvrhu práce, čímž bylo podle krajského soudu (str. 4) vyvráceno tvrzení žalobkyně, že se na výše uvedených trestních věcech podílela zcela náhodně a výjimečně. Krajský soud nepřisvědčil (str. 4) námitkám, že v předmětných věcech došlo k porušení mezinárodních smluv, neboť jimi byl údajně náš stát vázán až po roce 1989 a soudci k nim předtím nemohli přihlížet. Soud rovněž konstatoval, že reportáž neměla vliv na vztahy kolegů a zaměstnanců k žalobkyni (str. 3).

12. Krajský soud takto rozhodoval za situace, kdy svým prvním rozsudkem ze dne 27. 11. 2000 sp. zn. 36 C 20/99 žalobu jako nedůvodnou zcela zamítl, protože dospěl k závěru, že tvrzení o zařazení žalobkyně do okruhu osob soudících politické procesy bylo pravdivé. Ostatní tvrzení nebyla podložena, avšak žalobkyně neprokázala (č.l. 149), že by jí způsobila újmu (zde byly značné rozpory, nepotvrdilo se ani tvrzení o psychické újmě, ani tvrzení o verbálních telefonických atacích na žalobkyni či o reakcích příbuzných). Zamítavý rozsudek však Vrchní soud v Praze zrušil pro údajnou nepřezkoumatelnost, protože podle ust. § 13 občanského zákoníku není pro vznik odpovědnosti podstatný vznik skutečné újmy, nýbrž postačuje zjištění, že zde byl zásah do práva na ochranu osobnosti, jenž byl objektivně způsobilý práva chráněná ust. § 11 a násl. občanského zákoníku narušit. Pojem cti podle vrchního soudu zahrnuje i profesní čest a soud se měl nejprve zabývat tím, zda došlo k neoprávněnému zásahu a teprve poté bylo na místě zabývat se oprávněností požadavků na obranu. Krajský soud podle vrchního soudu v původním rozsudku údajně neuvedl žádný závěr ve vztahu k tvrzení o hodnocení žalobkyně jako soudkyně, jíž se měla justice v rámci očisty zbavit. Veden těmito pokyny krajský soud ve svém druhém rozsudku konstatoval, že se v původním rozsudku zabýval i otázkou, zda žalobkyně před listopadem 1989 soudila v rozporu s platným zákonem, avšak tehdy i nyní dospěl k závěru, že nebylo prokázáno, že by se tak stalo, neboť žalobkyně soudila v souladu s tehdy platným právním řádem. Rozsudek Nejvyššího soudu (11 Tz 9/91) zrušil rozhodnutí ve věci Jazzové sekce pro porušení procesních ustanovení, která údajně nebyla v době přijetí zrušených rozhodnutí součástí právního řádu, což měl soudu vysvětlit (?) jako svědek předseda Vrchního soudu v Praze JUDr. S. Trestní odsouzení M. K. a I. M. pro pobuřování, a to za šíření dokumentů Charty 77 Nejvyšší soud ČR neposuzoval, neboť „došlo k jejich rehabilitaci a proto takovéto tvrzení o žalobkyni není pravdivé“. Ze spisu vyplývá, že stěžovatelka v řízení setrvala uplatňovala námitky obsažené v ústavní stížnosti. Žalobkyně v řízení označila (č.l. 94) za „nepřesné“ své tvrzení že musela v roce 1970 odejít ze soudnictví. Svědek B. (č.l. 142), jenž byl v letech 1980-88 předsedou městského soudu, uvedl, že tehdy u žalobkyně nebyla politická překážka pro výkon funkce předsedkyně senátu.

13. Na základě odvolání všech účastníků se věci znovu zabýval Vrchní soud v Praze, který rozsudkem ze dne 21. 9. 2004 (1 Co 85/2003-291) změnil výrok o uložené povinnosti k omluvě tak, že před slovem zkreslena vypustil slova „a byla záměrně“ (mají být subjektivním hodnocením) a omluvu rozšířil o text, jímž označil za nepravdivé tvrzení, že JUDr. P. byla soudkyní, která byla před listopadem 1989 zařazena do skupinky soudců určených k souzení politických procesů. Odůvodnění vedle poukazu na předchozí řízení (str. 2) kde mělo být prokázáno, že: „Jmenovaní byli odsouzeni v souladu s tehdy platným právním řádem“ uvádí (str. 5), že žalovaná neprokázala svá tvrzení. Žalobkyně nerozhodovala jako samosoudkyně, ale jako členka odvolacího senátu a nebyla členkou senátu, jenž soudil u městského soudu v prvním stupni věci trestných činů proti republice. Zrušení rozsudku ve věci Jazzové sekce Nejvyšším soudem bylo podle Vrchního soudu důsledkem odlišného právního názoru a neopravňovalo k výroku, že žalobkyně soudila v rozporu se zákonem, což je skutkové tvrzení. Okolnosti případu podle odvolacího soudu odůvodňují, aby věc byla před veřejností: „vedena na pravou míru“. Vrchní soud dále vrátil k dalšímu řízení rozhodování o návrhu na peněžní náhradu nemajetkové újmy, neboť peněžitá náhrada je zcela namístě, vzhledem k objektivně značné intenzitě neoprávněného zásahu.

14. Součástí spisu Krajského soudu v Praze sp. zn. 36 C 20/99 byl videozáznam předmětné reportáže odvysílané Českou televizí dne 16. 11. 1998 v pořadu „Nadoraz“ (č.l. 25), který byl krajským soudem proveden k důkazu (č.l. 92). Ze spisu (č.l. 166 a 281) nevyplývá, že by reportáž (ať už ve formě videozáznamu nebo jeho přepisu) byla provedena Vrchním soudem v Praze jako důkaz a nelze tak zjistit, jakou formou se odvolací soud seznámil s celkovým obsahem posuzované reportáže. Ústavní soud proto pořídil doslovný přepis, který provádí k důkazu. Obsah třináctiminutové reportáže je stručně shrnuto tento.

15. Úvodní slovo redaktorky R. K. obsahuje apel: „Justice by se měla zbavit nejen neschopných, ale i všeho schopných soudců.“ Soudcovská zvůle nebyla potrestána, žádný soudce nebyl postaven před soud za to, že porušoval zákon, přestože k porušení zákona dříve docházelo, což měla dokumentovat reportáž stěžovatelky, o níž bylo uvedeno, že se v problematice orientuje, neboť po listopadu 89 dělala několik let soudkyní. Následuje reportáž o trestním řízení proti příslušníkovi StB K., který byl odsouzen za trýznivý způsob výslechu V. T. pouze k peněžitému trestu 50.000,- Kč, jehož mírnost vyvolala negativní reakce veřejnosti, což je dokazováno články ve dvou celostátních denících. Následuje hypotéza stěžovatelky, která spojuje vstřícnost rozsudku nad vykonavatelem totalitní moci s profesní minulostí předsedkyně senátu. Jsou dokumentovány pokusy stěžovatelky získat údaje o profesní minulosti JUDr. P. (telefonicky u samotné JUDr. P., na Městském soudu v Praze a u ministra spravedlnosti). Avšak poskytnutí těchto údajů, je odepřeno odkazem na jejich důvěrnou povahu. Stěžovatelka se poté ministra spravedlnosti konkrétně ptá na rozhodnutí ve věci Jazzové sekce, což ministr odmítá poukazem na advokátskou mlčenlivost, neboť ve věci vystupoval jako obhájce.

16. Reportáž pokračuje interview se členy Jazzové sekce, kteří vyjadřují názor, že věc měla od počátku politický podtext, avšak atmosféra tzv. „Perestrojky“, a zejména chystaná návštěva hlavy sovětské komunistické strany a státu Gorbačova nebyla vhodná pro politický proces a proto byli souzeni pro nedovolené podnikání. Konstatují se uložené nepodmíněné tresty. Po sdělení, že rozsudek byl po roce 1989 Nejvyšším soudem zrušen, následuje dotaz na tehdejší předsedkyni Nejvyššího soudu ČR E. W., zda bylo možné aby se před rokem '89 soudce dostal náhodně k politickému procesu, jako je třeba stíhání za pobuřování, spatřovaném v podpisu a styky se členy Charty 77, což předsedkyně NS ČR vyloučila slovy: „všichni víme, že tyto věci soudili vybraní soudci.“ A po prostudování odůvodnění rozsudku

Nejvyššího soudu ČR, jímž byl zrušen rozsudek nad členy Jazzové sekce předsedkyně soudu odpověděla, že se o politický proces jednalo. Stěžovatelka poté konstatuje, že JUDr. P. soudila jak členy Jazzové sekce v roce 1987, tak M. K. a I. M. v roce 1978, jímž za pobuřování uložila přísné nepodmíněné tresty. Následně je znova dotazován ministr spravedlnosti s tím, aby sdělil, zda JUDr. P. nebyla: „jedna z těch mála, která byla navržena ministrem na odvolání pro to, jak soudila před rokem 89“, ministr sdělil, že předpokládá, že JUDr. P. byla „renomínována“, a že nebyla ani zpochybněna v řízeních prováděných z iniciativy Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných (dále „VONS“). Mluvčí ministerstva odmítá sdělit jak konkrétní důvody, pro něž pět soudců v roce 1993 čelilo návrhu na své odvolání, tak konkrétní jména s tím, že ministerstvo ve věci „prohrálo“ - kárný senát neshledal jejich vinu a proto mluvčí neviděl důvod, proč by měli být soudci po tak dlouhé době „vláčení“. V reportáži se dále konstatuje, že ministr spravedlnosti JUDr. J. N. skutečně návrh na odvolání JUDr. P. podal. Dotázaný advokát (z okruhu VONSu) poznamenal neexistenci politické vůle k vyrovnání se s minulostí a k souzení soudců. Reportáž je uzavřena tímto konstatováním: „Ministerstvo spravedlnosti nám o soudkyni P. poskytlo údaje dosti kusé, vyplývá z nich kupodivu, že zmíněná soudkyně v letech 70 - 90 nesoudila. Justiční funkcionáři mají ovšem pochopitelný důvod nesdělovat veřejnosti o soudkyni P. žádné informace, neboť před rokem 89 patřila do úzké skupinky soudců, kteří měli na starosti politické procesy. Příklad soudkyně P. dokazuje, že očista justice nebyla u nás ukončena“. Následuje přání, aby zvítězila spravedlnost.

17. Protože v reportáži vystupovala i soudkyně zpravodajka, cítila se JUDr. E. W. povinná požádat (dne 29. 6. 2005) III. senát Ústavního soudu o rozhodnutí, zda není z projednávané věci díky této skutečnosti vyloučena (§ 36 odst. 1 zákona o Ústavním soudu), resp. zda nemůže být vnějším světem vnímána podjatou, přestože nemá k žalobkyni či stěžovatelce žádný vztah a podjatou se necítí. Třetí senát Ústavního soudu dne 13. 7. 2005 vydal usnesení, v němž (na základě obsahu spisu a předkládacího dopisu soudkyně zpravodajky) neshledal naplnění podmínek pro vyloučení.

IV.

18. Ze spisu Krajského soudu v Praze vyplývá, že k němu byly v průběhu řízení k návrhu účastníků připojeny i další spisy, jejichž následující části provádí Ústavní soud k důkazu.

19. Z kopií rozhodnutí ve věci M. K. a I. M. (rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 9. 8. 1978, sp. zn. 1 T 47/78, a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15. 9. 1978, sp. zn. 5 To 111/78) vyplývá, že JUDr. P. se jako předsedkyně senátu Městského soudu v Praze podílela na odsouzení M. K. a I. M. k nepodmíněným trestům odnětí svobody v trvání 12-ti, resp. 18-ti měsíců, za trestný čin pobuřování, kterého se jako signatáři Charty 77 měli dopustit šířením tiskovin namířených proti socialistickému společenskému zřízení, čímž chtěli vzbudit nedůvěru k tomuto zřízení. Městský soud na rozdíl od soudu obvodního přihlédl k tomu, že čin byl spáchán v době „zvýšené ideologické diverze“ a „pachatelé“ narušovali zdárně ukončený konsolidační proces nastoupený po roce 1968. Obvodní soud pro Prahu 10 dne 18. 2. 1991 (Rt 443/91) prohlásil tato rozhodnutí za zrušená k datu jejich vydání, neboť zákon o soudní rehabilitaci (§ 2 odst. 1 písm. d) zák. č. 119/1990 Sb.) takový postup u „trestného činu“ pobuřování nařizoval. JUDr. P. sama označila tento proces za politický v řízení, jež je předmětem nynějšího přezkumu (viz spis zn. 36 C 20/99, č. l. 93, verte).

20. Ze spisu Obvodního soudu pro Prahu 4 sp. zn. 2 T 23/86 vyplývá, že JUDr. P. předsedala senátu, který v odvolacím řízení (usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 5. 1987, č.j. 5 To 68/87-1756) potvrdil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 (ze dne 11. 3. 1987, č. j. 2 T 23/86-1675), jímž byly dvěma členům (mj.) výboru Jazzové sekce Svazu hudebníků ČR (dále též jen „JS“) za nedovolené podnikání (§ 118 odst. 1 tr. zák.) uloženy nepodmíněné tresty odnětí svobody v trvání 16-ti, resp. 10-ti měsíců, za šíření publikací JS, což bylo v rozporu se zákonem č. 94/1949 Sb., o vydávání a rozšiřování knih, hudebnin a jiných neperiodických publikací, neboť se tak dělo i po rozpuštění Svazu hudebníků ČR (opřené Ministerstvem vnitra o zákon o některých přechodných opatřeních k upevnění veřejného pořádku, č. 126/1968 Sb.). Obvodní soud rozhodoval poté, co městský soud (č.l. 1487) zrušil jeho rozhodnutí (jímž obvodní soud věc vrátil k došetření do přípravného řízení) a nařídil, aby věc rozhodl. Městský soud v potvrzujícím usnesení uvedl, že jednání směřovalo proti základům hospodářské soustavy, proto je z hlediska společenské nebezpečnosti nerozhodné, že činnost nesloužila k osobnímu obohacení a vydávané publikace byly prospěšné, neboť rozhodující je, že ediční činnost nebyla nikdy povolena. Nejvyšší soud ČR tato rozhodnutí na základě stížnosti pro porušení zákona (dále „SPZ“) rozsudkem (ze dne 24. 4. 1991, č.j. 11 Tz 9/91-1902) zrušil s tím, že obvinění členů výboru JS (§ 163 odst. 1 tr. ř. ve znění platném v době vynesení rozsudku městského soudu) nepředcházelo zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 tr. ř. ve znění platném v době vynesení rozsudku městského soudu) za nedovolené podnikání. Nejvyšší soud odmítl aplikovat § 19 a § 22 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále „Pakt“), avšak konstatoval nedostatečný skutkový základ pro posouzení zavinění a ztotožnil se s tím, že mělo být přihlédnuto k námitkám nedostatku společenské nebezpečnosti činu. Ve spisu se nachází několik dopisů členů Amnesty International z celého světa (např. č.l. 1404, 1425, 1456, 1458, 1462, 1470), stejně jako dopis manželek členů výboru Jazzové sekce prezidentu ČSSR (ze dne 3. 12. 1986, č.l. 1396 a 1483), kde je upozorněno, že přestože je případ veden v linii hospodářské kriminality, je na obžalované vyvíjen nátlak, aby se vyjadřovali k politickým obviněním či podepisovali politicky motivovaná prohlášení a že některé výslechy trvaly až 17 hodin (dopis byl Krajským soudem v Praze proveden k důkazu - č.l. 143).

21. Z kárného spisu vedeného proti soudkyni P. (sp. zn. Ds 5/93 Vrchního soudu v Praze), Ústavní soud zjistil, že ministr spravedlnosti podal dne 17. 12. 1993 návrh na její odvolání z funkce soudkyně za její podíl na odsouzení pánů K. a M. za šíření názorů a myšlenek v době, kdy již byl uveřejněn Pakt, což ministr i vzhledem nepřiměřené a neodůvodněné tvrdosti pokládal za hrubou zpronevěru povinností nezávislého soudního rozhodování. Vrchní soud návrhu ministra nevyhověl (29. 3. 1994, DS 5/93-33) a toto rozhodnutí potvrdil i Nejvyšší soud ČR (31. 8. 1994, DS 5/93-68), který se však neztotožnil s názorem vrchního soudu, že odvolání brání ústavně zakotvená nezávislost soudce, protože jinak by nebylo možné provést transformaci justice (§ 67 odst. 1 zák. č. 335/1991 Sb.). Potvrzen byl názor vrchního soudu o neaplikovatelnosti mezinárodních smluv, jež byly označeny za závazek etického charakteru. Rozhodnutí vydané senátem soudkyně P. podle Nejvyššího soudu ČR svou ideologičností vybočilo z právního hodnocení, avšak NS ČR usoudil, že zákon v převážné míře míní postihnout soudce pro nikoli jednotlivé a zcela ojedinělé excesy, ale pro určitý styl práce, který nebyl v daném případě ani tvrzen, natož prokazován.

22. Z kárného spisu vedeného proti stěžovatelce (sp. zn. Spr 1161/93 Městského soudu v Praze) Ústavní soud zjistil, že stěžovatelka byla dne 11. 3. 1994 (č.l. 72) senátem, jemuž předsedala JUDr. P., odvolána z funkce soudce Obvodního soudu pro Prahu 3. Senát Vrchního soudu v Praze zamítl (č.l. 118) námitku podjatosti JUDr. P. (odůvodněnou tím, že

sama čelí kárnému řízení) a stejný senát zamítl dne 29. 6. 1994 (č.l. 146) i odvolání stěžovatelky proti odvolání z funkce soudce, kdy nevyhověl jejím námitkám. Senátu předsedal dle svých slov přítel (Ds 5/93-6) JUDr. P., dlouholetý soudce NS ČSR JUDr. S. L. Stěžovatelka byla odvolána, protože odmítla převzít senát 5 C, odmítala do určité doby vyřizovat civilní agendu ve dnech 30. a 31. 8. 1993 se nedostavila do zaměstnání. Šlo o nepřiměřenou reakci stěžovatelky na pracovní přetížení, neboť byla v průběhu krátké doby předtím přerazována k různým agendám a bránila se převzetí senátu zatíženého průtahy.

V.

23. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

24. Při posuzování ústavní stížnosti se Ústavní soud řídil následujícími principy:

A) Svoboda projevu

25. Základní právo na svobodný projev je třeba považovat za konstitutivní znak demokratické pluralitní společnosti, v níž je každému dovoleno vyjadřovat se k věcem veřejným a vynášet o nich hodnotící soudy.

26. Věcí veřejnou jsou veškeré agendy státních institucí jakož i činnost osob působících ve veřejném životě, tj. např. činnost politiků místních i celostátních, úředníků, soudců, advokátů, popř. kandidátů či čekatelů na tyto funkce; věcí veřejnou je ovšem i umění včetně showbyznysu a dále vše, co na sebe upoutává veřejnou pozornost. Tyto veřejné záležitosti, resp. veřejná činnost jednotlivých osob, mohou být veřejně posuzovány. Při kritice veřejné záležitosti vykonávané veřejně působícími osobami platí z hlediska ústavního presumpce o tom, že jde o kritiku dovolenou. Jde o výraz demokratického principu, o výraz participace občanské společnosti na věcech veřejných.

27. Má-li být svoboda projevu osoby kritizující v takových věcech omezena rozhodnutím soudu, je třeba, aby osoba dotčená prokázala, že kritika nebyla vyřčena v dobré víře nebo nešlo o fair kritiku. Přitom presumpcí dovolené kritiky je chráněn toliko hodnotící úsudek, nikoli tvrzení faktů, která v míře, v níž sloužila za základ kritiky, musí naopak důkazně prokazovat kritik sám, přičemž platí, že zásadně budou chráněna jen tvrzení pravdivých skutečností. Prokázání tvrzených faktů kritikem samotným platí jako evropský ústavní standard (např. rozhodnutí Sněmovny lordů ze dne 28. 10. 1999 ve věci Reynolds v. Times Newspapers Limited nebo rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu ze dne 3. 6. 1980 1BvR 797/78 v případě Böll), který je potvrzován i judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (dále ESLP, např. rozhodnutí velkého senátu ze dne 17. 12. 2004 ve věci Pedersen a Baadsgaard v. Dánsko).

28. Další obecné principy uplatňované v judikatuře evropských ústavních soudů, jakož i v judikatuře ESLP jsou následující: nelze považovat za rozumné (legitimní) zveřejnění difamační informace o jiné osobě působící ve veřejném životě, pokud (1) se neprokáže, že existovaly rozumné důvody pro spoléhání se na pravdivost difamační informace, dále (2) pokud se neprokáže, že byly podniknuty dostupné kroky k ověření pravdivosti takové informace, a to v míře a intenzitě, v níž bylo ověření informace přístupné a definitivní a (3) pokud ten, kdo difamační informaci zveřejnil, měl důvod nevěřit, že tato informace je pravdivá. Zveřejněním takové informace nelze považovat za legitimní či rozumné i tehdy, pokud si šířitel takové informace neověří její pravdivost dotazem u osoby, již se informační

údaj týká a nezveřejní její stanovisko, s výjimkou nemožnosti takového postupu, a nebo tam, kde tento postup zjevně nebyl nutný (Lange v. Australian Corporation, 1997, citováno v kauze Reynolds Lds. - viz. shora). Důležité pro posouzení legitimacy zveřejnění informace je zkoumání motivu. Legitimitu nelze dovodit pokud bylo zveřejnění dominantně motivováno touhou poškodit osobu, k níž se informace váže, a pokud šířitel sám informaci nevěřil a nebo pokud ji poskytl bezohledně a hrubě nedbale bez toho, aby si ověřil, zda informace je pravdivá či nikoliv.

29. Pokud jde o hodnotící soudy i přehánění a nadsázka, byť by byly i tvrdé, nečiní samy o sobě projev nedovoleným. Ani nepřipadnost názoru kritika z hlediska logiky a podjatost kritika nedovolují samy o sobě učinit závěr, že kritik vybočil z projevu, který lze označit za fair. Pouze v případě, že jde o kritiku věci či jednání osob vystupujících ve věcech veřejných, která zcela postrádá věcný základ a pro kterou nelze nalézt žádné zdůvodnění (paušální kritika), je třeba považovat takovou kritiku za vybočující z fair projevu. Při tom je třeba vždy hodnotit celý projev uskutečňující se ve formě určitého literárního či publicistického či jiného útvaru, nikdy nelze posuzovat toliko jednotlivý vytržený výrok anebo větu.

30. Média hrají nezastupitelnou roli při informování jednotlivců ve věcech veřejného zájmu. Zprostředkovávají jednotlivcům informace o soudobém dění, o tendencích uplatňujících se v životě státu i společnosti. Média umožňují udržovat veřejnou diskusi, v níž se zprostředkovávají různé názory, a poskytují tak jednotlivcům i různým spol. skupinám příležitost, aby přispívali k utváření obecnějšího názoru. Tak média představují rozhodující faktor v permanentním procesu tvorby názorů a nakonec i tvorby vůle jednotlivců i společenských skupin, ale i politických institucí.

31. Každý program ať televizní či rozhlasový má již v důsledku samotného výběru a způsobu zpracování tématu názorotvorný účinek. Média a jejich obsah nelze apriorně hodnotit dle serióznosti obsahu jejich programů, resp. podle toho, zda takový obsah je slučitelný s úctyhodným soukromým nebo veřejným zájmem. Takové apriorní hodnocení médií, ve skutečnosti by šlo o jejich řízení státní mocí, by přímo popíralo základní právo na svobodný projev, který média zprostředkovávají. Jinými slovy každé médium se může v souvislosti s každým vysílaným programem dovolávat ochrany odvoláním se na základní právo na svobodný projev, ať jde o politické vysílání, kritické vypořádávání se s otázkami veřejného zájmu nebo o umělecké či zábavní pořady. Svoboda projevu médiím svědčí bez toho, že by sama média musela dokládat „oprávněnost“ či „legitimitu“ zájmu na vysílání určitého programu. Základní právo na svobodný projev médií tak chrání nejen zvolené téma, nýbrž i druh a způsob jeho zpracování.

32. Teprve tehdy, když se takto chápaný svobodný projev dostane do konfliktu s jinými právními statky chráněnými ústavním pořádkem nebo zákony vydanými za účelem, pro který lze svobodný projev omezit ve smyslu čl. 17 odst. 4 Listiny (jde o práva a svobody druhých, bezpečnost státu, veřejná bezpečnost, ochrana veřejného zdraví a mravnosti), nastanou podmínky pro to, aby byl zkoumán sledovaný účel konkrétního programu, způsob a druh zpracování tématu, jakož i programem dosažený či předpokládaný účinek. Všechna zmíněná omezení svobodného projevu provedená obyčejným zákonem sledujícím svrchu uvedený přípustný účel však nesmějí relativizovat svobodu projevu. Naopak tyto omezující zákony je třeba vykládat s respektem ke svobodnému projevu a je-li to nutné, pak i do té míry restriktivně tak, aby bylo zajištěno přiměřené uskutečňování svobody projevu samotné. V

zájmu splnění těchto požadavků je třeba v konkrétní věci zvažovat obecně i konkrétně ve věci se uplatňující a proti sobě stojící právní statky.

B) Právo na čest

33. Pokud jde o základní právo na čest, uplatňuje se toto právo ve více sférách. Jedná se o soukromou sféru, sféru společenskou, občanskou a profesionální, přičemž poslední tři lze označit za sociální sféru.

34. V první sféře jde vlastně o ochranu soukromí, v jehož rámci se nepochybně uplatňuje i právo na čest. Zásadně je však věcí každého, co a v jakém rozsahu z této sféry uvolní jako informaci pro okolní svět. Jinými slovy, v tomto segmentu zpravidla platí naprosté informační sebeurčení.

35. Sféra sociální, občanská a profesionální reflektují sociální povahu základních práv, resp. odrážejí fakt, že jednotlivec žije ve společenství a vstupuje s ostatními jeho členy do komunikace, přičemž skrze své chování, ba dokonce skrze své samotné bytí, ovlivňuje ostatní členy společenství. V této druhé sféře již neplatí naprosté informační sebeurčení, jinými slovy do této sféry lze za určitých podmínek vstupovat, neboť se v ní mohou vyskytovat fakta, která mohou být předmětem oprávněného veřejného zájmu. Sociální sféry tak mohou být narušeny proporcionalními zásahy veřejné moci za účelem ochrany zájmů společenství.

36. Vnější okraj sociální sféry jednotlivce tvoří tzv. veřejná sféra. Jedná se o ten segment lidského života, který může vnímat a nebo brát na vědomí každý (Löffler/Rickler, Handbuch des Presserechts, 4. vyd., 2000, 42. kap., pozn. č. 7). V této sféře neexistují prakticky žádná omezení pro šíření pravdivých faktů z ní (Soehring, Presserecht, 3. vyd, 2000, pozn. č. 19.40). Je zřejmé, že tato sféra lidského života se zcela kryje s profesionální sférou osob působících ve veřejném životě.

37. Protože právo na osobní čest a dobrou pověst garantované čl. 10 odst. 1 Listiny (Úmluvou toto právo garantováno není) není omezené obyčejnými zákony, jejichž účel by Listina stanovila v podobě veřejných statků (tak jako např. u svobody projevu), je třeba možná omezení tohoto práva hledat v kategorii imanentních omezení, tj. omezení plynoucích přímo z ústavního pořádku samotného. Takovéto imanentní omezení základního práva na čest lze nalézt i v požadavku respektu veřejné moci k základním právům třetích osob a v povinnosti veřejné moci základní práva třetích osob chránit, přičemž v daném případě přichází v úvahu právě právo na svobodný projev. Vždy je však třeba vážit konkurující statky s ohledem na konkrétně skutkově utvořený základ, a to v tom smyslu a tak, aby oba konkurující si statky byly v co největší míře zachovány, a nelze-li tomuto požadavku vyhovět, je třeba zdůvodnit zásah do jednoho z konkurujících si statků, a to při uplatnění principů proporcionality.

38. Tyto zásady, které se uplatňují při posouzení opatření veřejné moci, jimiž je omezováno základní právo jednotlivce, je třeba odpovídajícím způsobem aplikovat i v případech, kdy obecné soudy rozhodují o věcech dotýkajících se kolidujících zájmů soukromých subjektů, tj. jde-li o soudní rozhodování ve věcech civilních.

39. Profesionální čest a profesionální dobrá pověst, jak shora uvedeno, beze zbytku náleží do sféry sociální, resp. na její vnější okraj, který vytváří sféru veřejnou. Proto je z hlediska ústavního přijatelné, když např. ministerstvo spravedlnosti poskytuje médiím údaje o

návrzích na kárné postihy soudců. Pokud jde o soudy, (nyní platné) ustanovení § 11 zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím vyjímá z poskytnutí informací jen informace o probíhajícím trestním řízení a informace o rozhodovací činnosti soudů. Rozhodovací činnost soudů rozhodně nelze ovšem ztotožnit se samotnými rozhodnutími soudů resp. soudců (byť předsedové některých obecných soudů přesně toto činí), které je třeba naopak médiím na požádání poskytnout právě s ohledem na účel zákona o svobodném přístupu k informacím (přirozeně oproti zaplacení správních poplatků). Stejně tak tento zákon nemůže bránit předsedům soudů, resp. Ministerstvu spravedlnosti poskytnout informaci o profesní kariéře jednotlivých soudců. Takový výklad zákona je na místě právě proto, že profesionální pověst, jejímž derivátem je profesionální čest, je kategorií sociální a náleží do sféry veřejné - jak vysvětleno shora. V případě soudců je takový vstup státu do této části jejich osobnosti umožněn účelem, který je třeba spatřovat ve snaze o existenci personálně a profesionálně nezpochybnitelné justice. Uvedené údaje dotýkající se této sféry jsou také relevantní pro posuzování nestrannosti a nezávislosti jednotlivých soudců v návaznosti na rozhodování jednotlivých kauz. Personální úřady soudů by tyto údaje měly médiím na požádání sdělit tak, aby média mohla informovaně diskutovat a analyzovat profesní zkušenosti soudců v návaznosti na způsob jejich rozhodování. Jde totiž o uznávanou politologickou metodu navazující na myšlenky filozofické školy právního realismu, běžně používanou v USA. Na těchto myšlenkách je koneckonců vybudován i výběr soudců Ústavního soudu, kteří se v Senátu PČR podrobují důkladnému prověřování mimo jiné i své profesní minulosti.

VI.

40. Stěžovatelka zpracovala reportáž, která podle obecných soudů protiprávně zasáhla do osobnostních práv vedlejší účastnice, soudkyně S. P. Jádrem sporu je tak střet svobody projevu (čl. 17 Listiny) novinářky s ochranou cti soudkyně (čl. 10 Listiny). Ústavní soud své zkoumání zaměřil na napadené rozhodnutí odvolacího soudu, kterým bylo změněno rozhodnutí soudu nalézacího.

41. Z obsahu posuzované reportáže plyne, že byla bezprostřední reakcí na odsouzení J. K. za jeho „neodpovídající jednání“ (trýznivý výslech a fyzické mučení jako součást bezprávného nucení k emigraci) vůči Vlastimilu Třešňákovi. Vedlejší účastnice byla předsedkyní senátu, který za toto jednání uložil peněžitý trest, který se řadě médií, včetně stěžovatelčiny reportáže jevil jako nepřiměřeně mírný. Nutno připomenout, že reportáž byla věnována otázce očisty justice po roce 1989 (viz i datum vysílání). Stěžovatelka si v ní položila otázku, zda důvod takového rozhodování nemůže souviset s profesní minulostí předsedkyně senátu (tj. vedlejší účastnice).

42. Podle stěžovatelčiny hypotézy, kterou vyjádřila v podstatě otázkou, může pramenit postoj soudců k době, v níž v ČSSR nebyla právním státem, neplatila soudcovská nezávislost (srov. opačný postoj žalobkyně na čl. 94 verte) a soudci se podíleli na pošlapávání lidských práv, z profesní minulosti konkrétních soudců. Hypotézu se stěžovatelka při tvorbě reportáže snažila ověřit, avšak orgány spravující potřebné informace (předseda soudu - čl. 111, ministerstvo, včetně tehdejšího ministra spravedlnosti - viz reportáž) jí potřebné informace neposkytly a znemožnily tak nejsnazší a nejsamozřejmější cestu k potvrzení nebo vyvrácení hypotézy. Na otázky stěžovatelky odmítla odpovídat i vedlejší účastnice. Tímto zjištěním musí být také determinováno poměrování přesnosti stěžovatelkou prezentovaných faktů. Stěžovatelce byl přístup k jejich ověření odepřen (čl. 143). Předseda Městského soudu v Praze (čl. 7) ředitele ČT dne 20. 10. 1998 upozornil na kárné provinění stěžovatelky (dříve

soudkyně, která do justice přišla a rovněž z ní odešla po listopadu 1989) a připravovanou reportáž odmítl spojit s tématem samočisticích mechanismů justice. Znepřístupnění informací bylo odůvodňováno snahou o korektnost. Nelze však přehlížet, že omezování přístupu k informacím nutí novináře k autocenzuře či dokonce opuštění tématu, což může oslabovat roli žurnalistiky při kontrole moci. Přitom takzvaná investigativní reportáž se pokusila vysvětlit možnou příčinu nedostatečného vypořádání s minulostí v justici, což byla legitimní otázka veřejného zájmu, který byl v té době enormně vysoký, o čemž svědčí celá řada článků, statí a rozhovorů v dobovém tisku, jakož i prezentací v jiných médiích.

43. Stěžovatelka se nenechala odradit a svou hypotézu ověřovala analýzou pro ni dostupných rozhodnutí, jejichž autorkou nebo spoluautorkou byla vedlejší účastnice, dále rozhovory jak s oběťmi komunistické justice, tak s vysokými justičními činiteli. A obrátila se i na vedlejší účastnici, o které věděla, že ji ministr spravedlnosti chtěl koncem roku 1993 odvolat z funkce soudce. Vybavena pečlivě shromážděnými zjištěními zformulovala stěžovatelka závěr, že vedlejší účastnice byla zařazena do úzké skupiny soudců určených k souzení politických procesů a že byla hodnocena jako soudkyně, již se měla justice zbavit, neboť soudila v rozporu s tehdy platným zákonem. Těmito tvrzeními, která Ústavní soud považuje za skutková tvrzení, se vedlejší účastnice cítila dotčena na své cti a pomocí žaloby se domáhala omluvy, čemuž Vrchní soud v Praze napadeným rozhodnutím přisvědčil.

44. K prvnímu tvrzení: „Vedlejší účastnice byla zařazena do úzké skupinky soudců určených k souzení politických procesů“

a. Skutkové zjištění vrchního soudu o tom, že je nepravdivé tvrzení o zařazení vedlejší účastnice do skupinky soudců soudících politické trestné činy neodpovídá důkazům, které byly v řízení před obecnými soudy provedeny a které Ústavní soud ve svém řízení o ústavní stížnosti doplnil. Provedené důkazy naopak svědčí o správnosti závěru Krajského soudu v Praze, který v rozsudku ze dne 27. 11. 2000, resp. v rozsudku z 23. 9. 2002, oba sp. zn. 36 C 20/99, uvedl, že v tomto směru postačuje zjištění, že žalobkyně působila jako předsedkyně senátu, který na městském soudu jako jediný v odvolacím řízení rozhodoval v trestních věcech souzených v prvním stupni podle první hlavy trestního zákona, kam spadaly i trestné činy pobuřování, podvracení a opuštění republiky a uzavřel, že inkriminované tvrzení stěžovatelky „v podstatě odpovídá skutečnosti“. Tento závěr krajského soudu koresponduje se sociální skutečností, že v 70. a 80. letech nebyla justiční represe masová, nýbrž cílená. Odsuzujících rozsudků nebylo mnoho. Z odsuzujících rozsudků za pobuřování, vynesenech v obvodu Městského soudu v Praze od roku 1975 (kdy JUDr. P. znovu nastoupila na městský soud), do roku 1989, bylo na základě rehabilitačního zákona zrušeno 12 rozsudků (srov. in kolektiv: Soudní perzekuce politické povahy v Československu 1948-1989, Praha, USD AV ČR, 1993, str. 187). Politický vliv v justici se tehdy prosazoval spíše výběrem osob (Šámal, P., K úpravě trestního procesu v letech normalizace, in Vývoj práva v Československu v letech 1945-1989, Praha, Karolinum, 2004, str. 310). „Zevšeobecňovací“ senát, jehož členkou byla vedlejší účastnice, vykonával i významná dozorová oprávnění (č.l. 140 verte) ve vztahu k obvodním soudům a podával podněty ke stížnosti pro porušení zákona, jež byla významným nástrojem politické intervence (cit. dílo str. 329 a 330).

b. Krajský soud ve shora označeném rozhodnutí uvedl, že pánové K. a M. byli rehabilitováni ex lege (§ 2 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci). Již tato skutečnost umožňuje jejich proces označit za politický, což vyplývá z účelu rehabilitačního zákona, nehledě na skutečnost, že sama vedlejší účastnice označila jejich proces za politický (č.l. 93 verte). Charta 77 (a vyplývá to i z jejího textu) byla výzvou k

demokratické diskusi, usilovala o dodržování lidských práv a upozorňovala na nezákonnosti a porušování tehdejší ústavy (in Kuklík, Jan a Jan, Dějepis 4 pro gymnázia a střední školy, Nejnovější dějiny, SPN, Praha, 2002, str. 197).

45. V případě Jazzové sekce je situace složitější, avšak přesto jen zdánlivě. Tvrzení vedlejší účastnice, že nešlo o politický proces, je třeba považovat za ryze účelové. Jazzová sekce se úspěšně věnovala nezávislé ediční činnosti, jako jedné z forem disentu (Kuklík, J., J., cit. dílo, str. 198). Ostatně i dopisy Amnesty International, stejně jako dopis prezidentu ČSSR (viz výše bod 20), musely zkušené soudkyni jasně napovědět, že i podstata tohoto sporu je politická. „Za politicky motivované procesy lze považovat ty, ve kterých byli obžalováni odsuzováni za činy jiné, převážně ekonomické povahy, úmyslně vykonstruované k jejich využití jako nástroje politického nátlaku nebo msty.“ (srov. in kolektiv: Soudní perzekuce politické povahy v Československu 1948-1989, Praha, USD AV ČR, 1993, str. 35 a 38). V letech normalizace byla moc obezřetnější a činy motivované politicky hodnotila výlučně jako kriminální (kolektiv: Dějiny zemí Koruny České II., Litomyšl, Paseka, 2003, str. 303). Ostatně jeden z odsouzených v reportáži vysvětlil, proč nebyla „vhodná doba pro politický proces“. Přitom i tehdy platná ústava formálně zaručovala tiskovou svobodu (čl. 28 odst.1). Šlo proto o stejný případ jako u signatářů Charty 77 - soudní postih za uplatňování (formálně zaručených) politických práv. Totalitní režimy (pro vyvolání zdání legitimacy) často pokrývají represe vlastních občanů rouškou práva (oficiální představitelé ČSSR existenci politických vězňů popírali), aby zachovaly zdání zákonnosti a trestní právo je vhodným prostředkem pro vyvolání zdání zákonnosti (srov. např. Šámal, P., cit. dílo, str. 307 an.).

46. Soudy demokratického státu v této linii však samozřejmě nesmí pokračovat. Přijetí závěru, podle něž proces Jazzové sekce nebyl proces politický, by rovněž znamenalo ztotožnění se s hodnotovým řádem komunistického režimu, čemuž vedle zdravého rozumu brání i nález Ústavního soudu ze dne 21. 12. 1993, sp. zn. Pl. ÚS 19/93 kde bylo nalezeno, že: „Ústava-neváže pozitivní právo jen na formální legalitu, ale výklad a použití právních norem podřizuje jejich obsahově materiálnímu smyslu, podmiňuje právo respektováním základních konstitutivních hodnot demokratické společnosti a těmito hodnotami také užití právních norem měří. To znamená i při kontinuitě se ‚starým právem‘ hodnotovou diskontinuitu se ‚starým režimem‘“ (srov. in Sb. n. u., sv. 1, str. 1 nebo Sběrka zákonů č. 14/1994).

47. c) Skutečnost, že trestný čin pobuřování projednávaly v prvním stupni obvodní soudy, využil vrchní soud (str. 5 odst. 4) pro uznání argumentace vedlejší účastnice (č.l. 153), která tak chtěla vyvrátit tvrzení že soudila politické procesy, avšak ustanovení § 2 odst. 1 písm. d) zákona o soudní rehabilitaci ruší odsouzení pro trestné činy uvedené v první hlavě trestního zákona, bez ohledu na to, který soud je projednával v prvním stupni. (K politické povaze celé první hlavy tr. zák. srov. kolektiv: Soudní perzekuce politické povahy v Československu 1948-1989, Praha, USD AV ČR, 1993, str. 54 nebo in Novotný, O. a kol., Trestní právo hmotné II., Praha, ASPI, 2004, str. 218). Vrchní soud také konstatoval (str. 5 odst. 5 napadeného rozhodnutí), že žalovaná, na jejíž straně vystupuje i stěžovatelka, údajně neunesla důkazní břemeno, neboť vedlejší účastnice nerozhodovala jako samosoudkyně. Takové odůvodnění postrádá jakýkoliv zřetel k ústavním hodnotám, na nichž je budován ústavní pořádek České republiky, a nutno přisvědčit stěžovateli, že jde o irelevantní konstatování vzhledem k tomu, že je třeba vzít v úvahu fakt, že v sázce bylo omezení svobodného projevu stěžovatelky. Vrchní soud zde vycházel z principu individuální neodpovědnosti za rozhodnutí, což nelze bez dalšího připustit. Konečně vedlejší účastnici nikdo nenutil vykonávat právě funkci soudce. K přičitatelnosti rozsudku předsedovi senátu se v případě Hrico proti Slovensku přiklonil i Evropský soud pro lidská práva (dále „ESLP“)

(srov. v oficiální databázi ESLP HUDOC na <http://www.echr.coe.int/> senátní rozhodnutí ze dne 20. 7. 2004, č. 49418/99, § 46 nebo ve Sbírce soudních rozhodnutí ESLP č. 5/2004, str. 291). Nicméně i kdyby žalobkyně senátu nepředsedala, nebylo by možné získat oporu pro konstatování, že výrok: „soudila“ politické procesy je nepravdivý, a to ani poukazem na nemožnost zjistit, jak který ze soudců hlasoval (opačně č.l. 113). Ústavní soud je totiž přesvědčen o tom, že byly-li by pro to důvody, bylo by namíste ověřit způsob hlasování vedlejší účastnice otevřením příslušné obálky obsahující protokol o poradě a hlasování. V daném případě však žalobkyně ani nenamítala, že byla v těchto případech přehlasována a je tedy zřejmé, že úvahy či spíše spekulace vrchního soudu v tomto ohledu neměly nejmenší oporu v provedeném dokazování.

48. Ke druhému tvrzení: „(vedlejší účastnice) byla hodnocena jako soudkyně, které se justice v rámci očisty měla zbavit, neboť soudila v rozporu s platným zákonem“.

a) Z kárného spisu vedlejší účastnice, který byl rovněž Ústavním soudem proveden k důkazům, vyplynulo, že ministr spravedlnosti podal koncem roku 1993 návrh na odvolání soudkyně P. z funkce. Přesto vrchní soud konstatoval neunesení důkazního břemene ohledně tvrzení, že žalobkyně byla hodnocena jako soudkyně, již se má justice zbavit. Přitom kárný senát Nejvyššího soudu ČR rozhodující jako senát odvolací (zvažující pouze případ pánů K. a M.), návrhu ministra nevyhověl, protože usoudil, že se jednalo o jediné pochybení soudkyně, a nebylo prokázáno, že šlo o její styl práce, což zákon o soudech a soudcích v interpretaci Nejvyššího soudu ČR vyžadoval. Výsledek kárného řízení stěžovatelka ve své reportáži nesmlčela, nicméně je zřejmé, že své tvrzení stavěla na názoru tehdejšího ministra spravedlnosti, jakož i na názoru VONS, které vzala za podklad svého tvrzení.

b) Zbývalo posoudit způsob, jímž obecné soudy posuzovaly pravdivost výroku o souzení vedlejší účastnice „v rozporu s platným zákonem“. I když by byl pojem „zákon“ chápán technicky velmi úzce, tj. jen ve formálním smyslu, fakt, že vedlejší účastnice jako předsedkyně senátu ve věci Jazzové sekce participovala na porušení zákona, vyplývá z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tz 9/91. Z jeho odůvodnění vyplývá, že nešlo o odlišný právní názor na věc, jak zcela nepochopitelně konstatoval v nyní posuzované věci vrchní soud (str. 5 odst. 4 napadeného rozsudku). Ústavní soud nepovažuje za možné odbýt hodnocení soudní rehabilitace pánů K. a M., na jejichž původním odsouzení se vedlejší účastnice podílela konstatováním: „Jmenovaní byli odsouzeni v souladu s tehdy platným právním řádem“ (str. 2 rozsudku vrchního soudu). Je totiž zcela zřejmé, že rozhodnutí rušená podle rehabilitačního zákona byla zcela zjevně v rozporu s hodnotami uznávanými (krátce řečeno) všemi civilizovanými státy a které nadto vyjadřoval v § 1 i zákon o soudní rehabilitaci. Mezi tyto hodnoty nepochybně náleží svoboda projevu. Ostatně tuto svobodu proklamovala i Ústava ČSSR ve znění platném před rokem 1989, byť v pokřivené formě a v celistvosti ji garantoval Pakt o občanských a politických právech (vyhláška MZV č. 120/76 Sb., dále „Pakt“) v čl. 19, který vstoupil v tehdejší ČSSR v platnost 23. 3. 1976. Formálně právní garance svobody projevu skrze tehdy platnou Ústavu a skrze Pakt jen podtrhují povinnost každého tehdejšího soudce interpretovat právo tak, aby svoboda projevu osoby před soudem stojící byla respektována. Pokud kárný senát Vrchního soudu v Praze v rozhodnutí o návrhu ministra spravedlnosti na odvolání vedlejší účastnice z funkce soudce rozvíjel formalistické teorie o spornosti aplikační přednosti mezinárodních smluv o lidských právech v době předlistopadové a dospěl-li poté k názoru, že nelze vedlejší účastnici činit odpovědnou za to, že neaplikovala v kauze pánů K. a M. Pakt, neboť ani teorie nebyla v tomto ohledu jednotná, pak kárný senát vrchního soudu zcela přehlédl povinnost soudce soudit v souladu s právem (nejen v souladu s formálně chápaným zákonem), které jako spravedlivý výrok soudce

respektující především základní práva osob uvádí v život do té doby mrtvou literu formálního zákona. Pokud soudce tuto povinnost neplní, rozhoduje v rozporu s právem, přičemž pojmy zákon a právo jsou jak známo užívány v obecném jazyce jako synonyma, resp. jsou užívány promiscue. Jazyk televizní reportáže je samozřejmě jazykem obecným. Nelze proto od něj vyžadovat puristickou právně pojmovou čistotu, která je ostatně, jak sám vývoj práva od druhé poloviny 20. století ukázal, toliko iluzí i v rigidně vymezené oblasti práva samotného.

49. Lze tedy uzavřít, že tvrzení obsažená v reportáži pořadu Nadoraz, vysílaného ve dnech 16. a 17. 11. 1998, a to v rozsahu, který byl obsažen ve výroku napadeného rozsudku vrchního soudu, lze hodnotit jako pravdivá a pokud vrchní soud dospěl k opačnému názoru, porušil základní právo stěžovatelky na svobodný projev garantované čl. 17 odst. 1 Listiny.

50. Pokud vrchní soud zaměřil řízení toliko k otázce profesní cti vedlejší účastnice (č.l. 169), pak pochybil. Měl totiž zohlednit skutečnost, že spor, který řešil, neměl klasickou povahu střetu dvou základních práv soukromých osob, nýbrž šlo o konflikt základních práv osob působících ve veřejném životě (viz náleží ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 453/03, na www.judikatura.cz). Stěžovatelka je novinářka, vedlejší účastnice je soudkyně a jejich profesní čest se proto pohybuje ve sféře, kterou lze označit za veřejnou, a proto by v ní měla platit informační otevřenost. Argumentace o nemožnosti oddělení osobního a profesního života (č.l. 15 verte) nemůže soudci poskytnout imunitu vůči zájmu veřejnosti na informacích o jeho profesních předpokladech k výkonu funkce. Soudkyně P. byla předmětem zkoumání reportáže jen v rovině profesní. Předvídatelnost výkonu funkce soudce je legitimní otázkou veřejného zájmu, stejně jako byla v době vysílání inkriminované reportáže otázkou veřejného zájmu kvalita soudního rozhodování v návaznosti na personální složení justice. V té době probíhaly intenzivní veřejné debaty o vypořádávání se s minulostí, a to i uvnitř justice. O tom svědčí celá řada statí, komentářů, diskusí a rozhovorů obsažených v dobovém tisku, jakož i rozhlasovém a televizním vysílání. Míra ochrany profesní cti osob působících ve veřejném životě před výkonem svobody projevu je oslabena, což plyne z veřejného zájmu na kontrole moci.

51. Omezení svobody slova nařízením omluvy proto nebylo možno učinit ani odkazem na čl. 10 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), který umožňuje omezení svobody projevu v zájmu zachování autority a nestrannosti soudní moci. Ústavní soud sice s odvoláním na čl. 10 odst. 2 Úmluvy zavázal média k vážení použitých výrazů a prostředků (náleží ze dne 2. 2. 1998, sp. zn. IV. ÚS 154/97 in Sb. n. u., sv. 10, str. 113), avšak šlo o situaci, kdy zveřejněné informace o soudci byly osobní povahy a nesovisely s výkonem funkce soudce, jako je tomu v nyní projednávané věci.

52. Ani judikatura ESLP, s odvoláním na restriktivní výklad mezi svobody projevu neposkytuje soudcům naprostou imunitu vůči v podstatě pravdivým kritickým projevům opírajícím se o dostupná fakta, k nimž dostala dotčená osoba možnost se vyjádřit a která nebyla vybrána a seřazena manipulativně (srov. in HUDOC rozhodnutí senátu ze dne 24. 2. 1997 De Haes a Gijssels proti Belgii, 19983/92, § 48, resp. rozhodnutí Velkého senátu ze dne 6. 5. 2003 Perna proti Itálii, 48898/99, § 39 in Přehled rozsudků ESLP 3/2003, str. 129 nebo Prager a Oberschlick proti Rakousku, 15974/90, § 38 nebo v databázi LexData). Podle názoru Ústavního soudu reportáž stěžovatelky těmito nároky dostojí.

53. Ústavní soud již v minulosti konstatoval, že soudcům při posuzování základního práva na svobodu projevu náleží z hlediska čl. 10 odst. 2 Úmluvy zvláštní ochrana, přesto však soudci, jež se cítí dotčeni výkonem svobody projevu, mají oproti ostatním občanům

povinnost k větší dávce tolerance a velkorysosti (srov. nálezy ze dne 17. 10. 2000, sp. zn. I. ÚS 211/99 in Sb. n. u., sv. 20, str. 75). Veřejná kritika soudní moci je totiž důležitou protiváhou soudcovské nezávislosti, a proto je třeba vycházet z presumpce přípustnosti projevu, jehož intenzita a obsah nevybočují z hranic účelu (presumpce dovolenosti kritiky veřejné moci; podobný přístup ke kritice veřejných záležitostí srovnej in Bouček, V., Ochrana cti dle práva anglického, Knihovna Právnických rozhledů, Praha, 1905, str. 14). Je-li nezávislost soudní moci samozřejmě hájena jako nezbytná podmínka fungování justice, musí být z druhé strany umožněna, a to i ochranou svobody projevu veřejná kontrola soudní moci s přihlédnutím k faktu, že o oprávněnosti kritiky rozhodují zase jen soudy. Účelem reportáže nebylo dle názoru Ústavního soudu oslabení autority soudní moci demokratického státu, ale naopak její posílení. Účelem reportáže také nebyla dehonestace osoby vedlejší účastnice. Účelem reportáže bylo dobrat se pomocí otázek (na něž ovšem justiční orgány, jakož i Ministerstvo spravedlnosti z nepochopitelných důvodů odmítly odpovědět, čímž justici jako celek, jakož i vedlejší účastníci, poškodily) odpovědi na základní otázku - totiž jak souvisí profesní minulost soudce s jeho současným rozhodováním. Konstatování, že tato souvislost existuje, je pod zorným úhlem bohaté zahraniční literatury (např. Oliver W. Holmes, Jr., *The Common Law*, 1881: „Životem práva není logika, nýbrž zkušenost.“; Benjamin N. Cardoso, *The Nature of the Judicial Process*, 1921; K. Llewellyn, *The Cheyenne Way*, 1967) až triviální.

54. Obecné soudy nadto nezvážily, že mocenský zásah do svobody projevu má přijít pouze subsidiárně v situaci, kdy nelze škodu napravit jinak než zásahem státu (I. ÚS 367/03). Obranou by mohlo být např. užití přípustných možností k oponování kontroverzních názorů. Cítila-li se žalobkyně reportáží dotčena, nic jí nebránilo v uveřejnění stanoviska svého, doloženého relevantními fakty o své profesní dráze. Soudce je osobou působící ve veřejném životě a požadavek na uveřejnění jeho co možná nejúplnějšího profesního životopisu nemůže být oslyšen poukazem na ohrožení soudcovské nezávislosti. Autoritě justice nijak neprospělo, když tehdejší předseda Soudcovské unie ostře protestoval proti odvysílání reportáže (č.l. 8), a to s odkazem na nezpůsobilost a zaujatost stěžovatelky, avšak nereagoval na podstatu tvrzení obsažených v reportáži („nechci sklouznout na argumentační úroveň tvůrců pořadu“). Ke stížnosti se připojil (č.l. 9) i tehdejší místopředseda Městského soudu v Praze s tím, že stěžovatelka není osobou povolnou k řešení problémů české justice, což opět nebylo doprovázeno údaji vztahujícími se k obsahu reportáže. Informační autonomie soudce v otázkách týkajících se jeho profesní minulosti neexistuje. Cenzura informací a svobodné výměny názorů na práci soudů či výběr osob, které smějí takové informace prezentovat, snižuje důstojnost justice víc, než případné kontroverzní názory, které v diskusi zazní. Pokud by soudy mocensky vnucovaly veřejnosti své vlastní hodnocení minulosti, zvláště když významná část veřejnosti s tímto hodnocením zásadně nesouhlasí, oslabovaly by svou legitimitu, neboť nelze přehlížet, že rozhodují ve vlastní věci (porušení esenciálního principu *nemo iudex in causa sua*), a proto by měly postupovat velmi obezřetně ve smyslu zvýšené senzitivity k dodržování ústavních hodnot a principů obsažených v českém ústavním pořádku. V opačném případě by výsledkem bylo oslabování důvěry v právo a podryvání základů právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR). Ostatně začínají se ozývat hlasy volající po zvýšeném prověřování osob ucházejících se o funkci soudců obecných soudů (viz např. odlišné stanovisko soudkyně Ústavního soudu Ivany Janů k nálezu sp. zn. Pl. ÚS 18/06, na www.judikatura.cz). Tam, kde výkon svobody projevu přímo ohrožuje výkon soudnictví, je možno užít veřejnoprávní ochrany (§ 153 a § 169a tr. zák.), jež k prvotnímu kroku povolává subjekt od soudní moci odlišný.

55. Ústavnímu soudu zbývalo posoudit, zda je třeba zrušit toliko stěžovatelkou v petitu její stížnosti výslovně označený výrok rozsudku vrchního soudu, anebo zda jsou dány důvody

pro zrušení celého rozhodnutí. Ústavní soud se přiklonil ke druhé alternativě, protože shledal, že celé rušené rozhodnutí nepřipustně zasahuje do základního práva stěžovatelky na svobodný projev. Toto základní právo je také skutečným materiálním předmětem řízení, zatímco jednotlivé výroky rušeného rozhodnutí mohou být nahlíženy jen jako procesní předmět řízení.

56. K procesnímu hledisku, a to z úhlu ústavní konformity tzv. štěpení nároků, se Ústavní soud zamítavě vyjádřil v nálezech sp. zn. II. ÚS 117/04 a I. ÚS 85/04. V posledně zmíněném nálezu mj. uvedl, že odporuje právu na spravedlivý proces, když v důsledku rozštěpení jednotlivých nároků dochází k tomu, že každý má jiný procesní režim. Od uvedené judikatury se Ústavní soud nemá důvodu odchylovat ani v tomto případě a dodává, že nenapadený kasační výrok odvolacího soudu není schopen samostatné existence.

57. Účelem řízení o ústavní stížnosti je poskytnutí ochrany základnímu právu stěžovatele a účelem naopak není extrémně formalistické lpění na procesních právních normách, a to do té míry, že je znemožněna realizace skutečného účelu řízení o ústavní stížnosti. Ústavní soud je přesvědčen o tom, že výklad aplikovaných právních norem musí být vždy především rozumný a vedený účelem poskytnout efektivní ochranu právům, jejichž porušení Ústavní soud shledal. Vyjádřeno slovy Rt. Hon. B. Mac Lachlin (Chief Justice of Canada): je třeba respektovat cosi víc, než pouhé zákonné normy. Krátce - zákonné normy je třeba transformovat do práva. Distinkce mezi vládnutím podle zákonů, které je charakteristické pro realitu v některých vývojových zemích a vládou práva, která je předpokládána ve vyvinutých demokraciích, dostatečně vyjadřuje rozdíl mezi systémem vázaným spíše na zákonné normy a řádným právním systémem, který je založen na jistém minimu hodnot (parafráze příspěvku B. Mac Lachlin předneseného v roce 2005 ve Wellingtonu, Nový Zéland).

58. Ze všech shora uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů a zrušil podle ust. § 82 odst. 3 písm. a) cit. zákona napadené rozhodnutí vrchního soudu.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 17. července 2007

Částečně odlišné stanovisko soudce Miloslava Výborného k výroku II. nálezu

Souhlasím s výrokem I. nálezu, tedy s tím, že rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 21.9.2004, č.j. 1 Co 85/2003-291, bylo porušeno základní právo stěžovatelky, garantované čl. 17 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Většinově přijatým výrokem II. nálezu zrušen byl označený rozsudek Vrchního soudu v Praze ve všech částech. S tím však souhlasit nemohu z důvodů dále uvedených.

Především je patrné, že kasací celého rozsudku odvolacího soudu vykročil Ústavní soud ze stížnostního žádání, neboť stěžovatelka zcela jednoznačně formulovala petit návrhu tak, že žádala - stručně řečeno - zrušení jen té části rozsudku, jež zavazovala žalovanou k omluvě. Tím se ovšem nález dostal do rozporu se stabilizovanou judikaturou Ústavního soudu vycházející z prastaré zásady *ultra petitum partium iudex condemnare non potest*. Současně byly zrušeny i ty výroky napadeného rozsudku, proti nimž bylo přípustné podat dovolání, (mezi nimi i pro stěžovatelku příznivý výrok žalobu zčásti zamítající), jakož i výroky kasační; důvody, proč se tak stalo (obsažené v odst. 55. - 57. nálezu) nepovažuji za dostatečně ospravedlňující zvolený

postup, neboť také v tomto směru bylo rozhodnuto bez respektu k právním názorům, jež v minulosti Ústavní soud mnohokrát ve vztahu k vyvstalým procesním otázkám traktoval.

Uznávám, že částečnou změnou, částečným potvrzením a částečným zrušením rozsudku nalézacího soudu nastolil soud odvolací složitou procesní situaci pro všechny strany probíhajícího sporu. V potvrzující a měnící části rozhodnutí bylo totiž řízení pravomocně ukončeno, avšak s možností dílem ze zákona přípustného a dílem podmíněně přípustného dovolacího přezkumu Nejvyšším soudem. Z obsahu rozsudečného výroku týkajícího se povinnosti k omluvě je nadto patrné, že tento výrok, ač označen za měnící, z valné části byl ve skutečnosti výrokem potvrzujícím, což zmatek v úvahách o přípustnosti dovolání ještě zvýšilo. K dovršení všeho dovolání žalovaná skutečně podala, ale omezila rozsah jí navrhovaného dovolacího přezkumu na zcela podružnou otázku, má-li být uložena omluva odvysílána v hlavní zpravodajské relaci či v čase jiném. Je pravdou, že vezmu-li v této souvislosti v úvahu nejen to, že ve skutečnosti dávno již omluva odvysílána byla, ale především že z důvodů podrobně v nálezu vyložených nebyla ničím opodstatněna (rozhodnutí v tomto směru považují ve shodě s většinou senátu za protiústavní omezení svobody projevu), jeví se absurdním v dovolacím řízení zkoumat, kdy má být tato (již neexistující) povinnost k omluvě realizována. Podobně nerozumné zdá se pokračování sporu před soudem prvního stupně, který by nyní měl formálně (v důsledku zčásti kasačního rozhodnutí odvolacího soudu), zkoumat, jsou-li tu důvody přiznat žalobkyni kromě omluvy ještě finanční zadostiučinění. Nesmyslnost takového řízení je v důsledku vázanosti soudu nálezem, jímž Ústavní soud povinnost k omluvě shledává rozhodnutím protiústavním, zcela očividná.

Avšak řešení takto nastolených procesních otázek buď mělo být přenecháno obecným soudům (věřím, že ty by racionální východisko svého procesního postupu snadno našly) nebo aprobováno dle ustanovení § 23 zákona o Ústavním soudu 1). Považuji do budoucna za značně nebezpečné, měla-li by být přijatým rozhodnutím dosud konsolidovaná judikatura Ústavního soudu modifikována tak, že v některých případech je ji možno ponechat stranou, a to aniž by bylo postupováno dle citovaného zákonného ustanovení. V tomto směru odkazuji na závěry nálezu ve věci IV. US 613/06 (dostupné na www.judikatura.cz). Souhlasím s tezí, dle níž je třeba respektovat cosi víc, než pouhé zákonné normy; tato teze nutně však v sobě nezahrnuje závěr, že zákonné normy respektovány být nemusí, a to zvláště, jde-li o normy, jejichž spravedlnost nebyla zpochybněna.

Zdaleka se nedomnívám, že by se v daném případě Ústavní soud dopustil „extrémně formalistického lpění na procesních právních normách“, pokud by omezil svoji přezkumnou činnost jen na tu část rozsudku, kterou stěžovatelka napadla, a to především proto, že by tím nemohlo být žádné základní právo stěžovatelky znejistěno. Závazný právní názor Ústavního soudu, dle něhož bylo stěžovatelčino právo na svobodu projevu (zakotvené citovaným článkem Listiny základních práv a svobod, ale též např. i čl. 19 odst. 2 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech či čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod) narušeno výrokem o povinné omluvě spolu se zrušením tohoto výroku zcela postačovaly k poskytnutí adekvátní ochrany stěžovatelčinych základních práv. Vše navíc bylo přijato dle mého mínění nejen procesně pochybně, ale především zbytečně.

1) jež zní: „Jestliže senát v souvislosti se svou rozhodovací činností dospěje k právnímu názoru odchýlnému od právního názoru Ústavního soudu vysloveného v nález, předloží otázku k posouzení plénu. Stanoviskem pléna je senát v dalším řízení vázán.“